

ВІДКРИТИЙ ДІАЛОГ

МОНІТОРИНГ виборів

парламентські вибори 2012 р.
УКРАЇНА

вересень 2012 р.

У ЦЬОМУ ВИПУСКУ:

Моніторинг передвиборчої ситуації в Україні (15.08.2012 р. – 15.09.2012 р.)	1
Вибори-2012 в Україні: «брудні» технології у дії	4

Моніторинг передвиборчої ситуації в Україні (15.08.2012 р. – 15.09.2012 р.)

Громадські організації і офіційні спостерігачі фіксують численні факти використання адміністративного ресурсу і підкупу виборців в ході передвиборчої кампанії.

01.08.2012 р. – 04.09.2012 р.

Громадянська мережа «Опора» назвала Партію регіонів основним порушником правил проведення передвиборчої кампанії в серпні 2012 року. Згідно з рейтингом партій-порушниць за кількістю інцидентів в серпні, Партія регіонів займає перше місце з 188 порушеннями закону, на другому – кандидати-самовисуванці з 47 порушеннями, на третьому – Компартія з 6 випадками. Серед найбільш значних порушень – адміністративний ресурс (зафіксовані 109 інцидентів в усіх регіонах України і 76 мажоритарних округах), підкуп виборців (103 випадки в 23 областях та 82 округах) та перешкоджання діяльності партій та кандидатів (58 інцидентів в 20 областях та 38 округах). За інформацією «Опори», з боку правоохоронних органів, Центральної виборчої комісії та суб'єктів виборчого процесу не було належної реакції на системні порушення.

Джерело:

<http://oporaua.org/news/2255-pjatyi-zvit-za-rezultatamy-zagalnonacionalnogo-sposterezhennja-parlamentski-vybory-2012-serpen>

20-29.08.2012 р.

У Харківській, Одеській області і в Криму були зафіксовані грубі порушення закону про вибори: Партія регіонів розміщувала свою символіку на будівлях державних установ та організацій. 29.08.2012 р. Уповноважений Верховної Ради з прав людини Валерія Лутковська відвідала Одеську область з перевіркою повідомлень про розміщення партійних прапорів на держустановах. В. Лутковська провела зустріч з головою Одеської облдержадміністрації Едуардом Матвійчуком, під час якої висловила своє занепокоєння фактами розміщення партійних прапорів на адміністративних будівлях.

Джерела:

<http://tyzhden.ua/News/58253>

<http://www.pravda.com.ua/rus/news/2012/08/29/6971663/>

21.08.2012 р.

Громадський рух «Спільна справа» заявив про використання роботи державних лікарень в політичній агітації. За ініціативи голови Одеської облдержадміністрації Едуарда Матвійчука

проводилася акція «Народний медогляд», протягом якої виборців агітували голосувати за Партію регіонів та провладних кандидатів. Символіка Партії регіонів розташовувалася на стінах лікарень та одязі медпрацівників. У приміщеннях лікарень також роздавалася агітаційна продукція.

Джерело:

<http://www.spilnasprava.com/wp/?p=11268>

24.08.2012 р. – 01.09.2012 р.

Зафіксовані неправомірні факти підкупу виборців з використанням неповнолітніх в політичній агітації. 24.08.2012 р. кандидат в депутати Давид Жванія подарував 275 комплектів шкільної форми одній із загальноосвітніх шкіл Одеської області. 01.09.2012 р. Одеський Апеляційний адміністративний суд розцінив ці дії як підкуп виборців. Також 01.09.2012 р. у Київській області (м. Біла Церква) депутат від партії Батьківщина Віталій Чудновський роздавав подарунки школярам. А в школі №3 міста Ірпінь Київській області депутат від Партії регіонів Петро Мельник роздавав видані за державний рахунок книги – але в пакетах зі своїм ім'ям та символікою.

Джерела:

<http://podrobnosti.ua/criminal/2012/09/02/855661.html>

<http://gazeta.ua/ru/articles/politics/byutovec-razdal-podarki-shkolnikam-v-okruge-v-beloj-cerkvi/453661>

27.08.2012 р. – 06.09.2012 р.

Генеральна прокуратура розбиратиметься з фактами примусу студентів столичного університету голосувати за свого ректора. 27.08.2012 р. голова громадського об'єднання «Самозахист» Ігор Домбровський на прес-конференції повідомив, що ректор Національного університету державної податкової служби, кандидат від Партії регіонів Петро Мельник примушує студентів голосувати за нього. Більше того, родичів студентів і працівників університету примушують брати відкріпні талони і їхати голосувати в Ірпінь – у виборчий округ №95, де балотується П. Мельник. 06.09.2012 р. заступник голови Центральної виборчої комісії Жанна Усенко-Чорна звернулася до Генерального прокурора з проханням перевірити ці факти. Також Ж. Усенко-Чорна відмічає велику кількість виборців, які мають намір тимчасово змінити прописку і проголосувати на виборчому окрузі Петра Мельника.

Джерела:

<http://gazeta.ua/articles/politics/propiska-pid-kievom-regional-aktivno-zaselyae-okrug-svojimi-viborcyami/452679>

<http://www.pravda.com.ua/articles/2012/09/3/6971977/>

<http://www.pravda.com.ua/rus/news/2012/09/6/6972191/>

Реакція міжнародної спільноти на політичну ситуацію в Україні

У зв'язку з політично мотивованими вироками лідерів опозиції, представники Європарламенту висловлюють сумніви у демократичності виборів і закликають владу виконувати свої зобов'язання перед Європейським Союзом.

30.08.2012 р.

Українська влада знівелювала спільну з Європейським Союзом роботу над підготовкою Виборчого кодексу. 30.08.2012 р. про це заявив голова представництва ЄС в Україні Жозе Мануель Пінту Тейшейра. За його словами, Україна взяла на себе зобов'язання перед ЄС прийняти Виборчий кодекс, який би визначав правила для усіх майбутніх виборів і не дозволяв би створювати нове законодавство під кожні нові вибори в інтересах тих, хто перебуває при владі. Але в 2011 році українська влада припинила роботу над Кодексом і розробила за особистою вказівкою Президента Януковича нову систему, за якої 50% парламенту обирається у мажоритарних округах. Тейшейра заявив, що у демократичному світі не існує країни, де президент приймає рішення щодо виборчої системи.

Джерело:

<http://www.pravda.com.ua/articles/2012/08/30/6971710/>

20.08.2012 р. – 14.09.2012 р.

Голова комітету з закордонних справ Європарламенту Елмар Брок 20.08.2012 р. заявив, що парламентські вибори в Україні фактично вже можна вважати недемократичними. На його думку, політично мотивовані вироки Ю. Тимошенко та Ю. Луценка, а також тиск на опозиційних політиків зменшують шанси на вільні і чесні парламентські вибори. Політик відзначив, що не бачить жодних кроків української влади у напрямку виконання останньої резолюції Європарламенту щодо України.

Генеральний секретар Ради Європи Торб'єрн Ягланд 10.09.2012 р. також заявив, що перебування одного з лідерів опозиції у висновку є проблемою для визнання парламентських виборів в Україні.

Єврокомісар Штефен Фюле, голова МЗС Швеції Карл Бильдт і євродепутат Елмар Брок в спільному комюніке 14.09.2012 р. висловили жаль з приводу того, що два важливі лідери не можуть взяти участь у виборах через судові процеси, які не відповідали міжнародним стандартам справедливості судового процесу.

Джерела:

<http://tyzhden.ua/Politics/58229>

<http://glavred.info/archive/2012/09/10/145033-6.html>

<http://www.pravda.com.ua/rus/news/2012/09/14/6972762/>

11.09.2012 р.

Європейський Союз хоче бачити прогрес в українському виборчому правосудді, проведенні чесних і вільних виборів, а також відновленні реформ у рамках порядку денного для асоціації. Так заявила Верховний представник ЄС з питань загальної зовнішньої політики і політики безпеки Кетрін Ештон під час виступу на сесії Європарламенту в Страсбурзі.

Джерело:

<http://www.unian.ua/news/524470-es-hoche-bachiti-progres-v-ukrajini-i-stavit-u-priklad-moldovu.html>

Вибори-2012 в Україні: «брудні» технології у дії

Використання «брудних» виборчих технологій, зловживання адміністративним ресурсом, численні факти підкупу виборців, політично мотивовані вироки лідерів опозиції, а також тиск на опозиційні ЗМІ підтверджують те, що влада не виконує зобов'язань перед європейською спільнотою із забезпечення чесних та демократичних парламентських виборів.

Практично жодна виборча кампанія в Україні не проходить без застосування «брудних» маніпулятивних технологій. Йдеться не лише про формальні порушення виборчого законодавства, але в цілому про низьку моральну планку передвиборчої боротьби. У перший місяць офіційного старту парламентських виборів-2012 було зафіксовано майже 300 випадків порушень виборчого законодавства.

Причиною цьому є також сама виборча система. Заступник голови Центральної виборчої комісії Андрій Магера пояснює, що мажоритарні округи охоплюють меншу кількість виборців, тому ціна голосу зростає, і кандидати-мажоритарники готові будь-якими методами боротися за кожного виборця. Крім того, для перемоги в округах достатньо набрати не абсолютну (понад 50%), а відносну більшість голосів [1].

Методи боротьби партії влади: підкуп виборців і адміністративний ресурс

За останні півтора місяці відмічається тенденція зростання рейтингу Партії регіонів. Також трохи виросла підтримка УДАРу і Комуністичної партії. Якщо порівняти дані останніх соціологічних досліджень компаній Research & Branding Group, Фонду «Демократичні ініціативи», соціологічної групи «Рейтинг» та ін., то Партія регіонів набирає більше 23%. Не набагато відстає від неї Об'єднана опозиція з підтримкою більше 22% виборців. Партія Віталія Кличка УДАР набирає приблизно 10,5%, а Комуністична партія – більше 8,5%. Близько до 5%-ого прохідного бар'єру знаходяться партії «Україна-Вперед!» (майже 4%) та «Свобода» (3,8%).

Можна припустити, що зростання рейтингу партії влади стало наслідком активного використання адміністративного ресурсу. Адже в рейтингу порушників виборчого законодавства перше місце займає саме

Для порівняння, КПУ порушила Закон про вибори 6 разів, а Об'єднана опозиція – 4.

Поширеним методом є підкуп виборців продуктовими наборами або речами. Тільки за останній місяць громадянська мережа «Опора» нарахувала 103 випадки підкупів виборців в 23 областях України [2]. Голова Комітету виборців України Олександр Черненко вважає, що прямий підкуп виборців – найбільш небезпечний для виборчого процесу. Зараз це переростає у масове явище і може призвести до того, що на деяких ділянках вибори просто будуть куплені. Експерт вважає, що ці вибори дуже споживацькі. Люди розчаровані відсутністю гідних кандидатів і готові голосувати хоч би за тих, хто платить гроші [3].

Адміністративний ресурс особливо активно впроваджується на місцевому рівні. Наприклад, голови обласних державних адміністрацій відкрито підтримують кандидатів від Партії Регіонів і відвідують з ними офіційні заходи. Керівництво підприємств змушує працівників голосувати за Партію регіонів і агітувати за неї в робочий час – як, наприклад, робить адміністрація полтавського гірничозбагачувального комбінату [4]. Також журналісти телеканалу ТВі повідомили, що Міністерство праці і соціальної політики організувало 12 тисяч «соціальних працівників», які отримують зарплату з державного бюджету та агітують за Партію регіонів. Початок та закінчення фінансування роботи цих людей збігаються з початком і закінченням виборчої кампанії [5]. Віце-прем'єр Сергій Тігіпко повністю спростовує цю інформацію.

Адмінресурс також проявляється в тому, що проекти місцевої влади, які фінансуються за рахунок державного бюджету, представлені як особисті досягнення кандидатів. Наприклад, син прем'єра Миколи Азарова, кандидат в депутати Олексій Азаров, разом з головою Донецької облдержадміністрації Андрієм Шишацьким відкрили побудований за бюджетні кошти газопровід [6]. Відкриття супроводжувалося агітацією за правлячу партію. Інший приклад – кандидат в депутати Давид Жванія в Одеській області агітував за Партію регіонів і роздав листоношам 130 велосипедів, придбаних за бюджетні кошти [7].

Партія регіонів, на рахунку якої майже 200 порушень закону.

Тиск влади на суспільство і журналістів

Отримали широкий розголос випадки примусу до голосування і залучення виборців з інших округів. Чинний закон дозволяє виборцям змінити місце свого голосування і голосувати за кандидатів-мажоритарників в округах, на території яких вони не мешкають. У серпні 2012 р. ЗМІ повідомляли про шокуючі факти примусу студентів столичного Національного університету державної податкової служби голосувати за ректора Петра Мельника. До цього ж змушують і родичів студентів. Показово, що вже більше 900 виборців з інших округів висловили бажання проголосувати в окрузі Петра Мельника. Багато бажаючих проголосувати за відкріпними талонами і в окрузі іншого ректора – депутата регіонала Максима Луцького (Національний авіаційний університет України) [8]. Про ще один приклад таких махінацій заявив кандидат в народні депутати від партії УДАР Ігор Опадчий. Він стверджує, що кандидат в депутати у його 215 окрузі Галина Герєга планує привезти на голосування в Київ 10 тисяч працівників великої торгової мережі «Епіцентр», власником якої вона є [9].

Різке збільшення кількості порушень прав журналістів і судових позовів до ЗМІ підтверджується даними щомісячного моніторингу свободи слова, що проводить Інститут масової інформації. З наближенням виборів основним порушенням журналістських прав було *перешкоджання виконанню службових обов'язків та цензура*. Через цензуру з телеканалу СТБ пішла відома українська журналістка Ольга Комарова. Вона висловила небажання обслуговувати інтереси влади [10]. Інший приклад: після того, як головний редактор одеського телеканалу «МІГ» відмовився пропагувати імідж Партії регіонів, місцева влада заблокувала бюджет каналу і журналісти залишилися без зарплати.

Міжнародні спостерігачі стали на захист опозиційного каналу ТВі, який у кінці серпня 2012 р. почали витісняти з ефіру. Велика кількість кабельних операторів відключила трансляцію ТВі у східних областях України (там, де переважний вплив має партія влади) [11]. В цілому, як заявляє голова комітету «Рівність можливостей» Олександр Чекмишев, у передвиборчому сегменті ЗМІ однозначно домінує Партія регіонів. І тільки інтернет-ЗМІ демонструють високий рівень

Серед інших порушень, зафіксованих міжнародними спостерігачами і громадськими організаціями, варто відмітити порушення правил розміщення зовнішньої реклами і антирекламу, спрямовану на компрометування політичних опонентів. За даними Європейської мережі організацій зі спостереження за виборами (ENEMO), Комуністична партія проводить свою кампанію на офіційних постерах у київському метро. Також в Луцьку партія «Свобода» розміщує постери на автобусних зупинках, а кандидати від Партії регіонів допускають вказані порушення у ряді областей [13].

Партія УДАР Віталія Кличка також заявляє про масове знищення зовнішньої реклами партії. В УДАРі відмічають, що по всій Україні рекламні агенції, які уклали договори з партією на розміщення зовнішньої реклами, скаржаться на тиск місцевої влади [14]. Також партія Віталія Кличка неодноразово заявляла про факти контрагітації і застосування «чорного» піару на свою адресу.

Недостатній громадський опір порушенням

Слід зазначити, що масове застосування «брудних» технологій на виборах підтверджує *не лише низький рівень політичної культури, але і слабкий розвиток громадянського суспільства*. Адже у більшості випадків самі громадяни охоче ведуться на маніпулятивні технології, чекаючи від партій грошей або подарунків. Наприклад, в Маріуполі виборці б'ються за безкоштовні парасольки від Партії регіонів [15]. Тому політики дозволяють собі стверджувати: нічого поганого в адмінресурсі немає, оскільки він йде на користь людей [16].

Тільки 14% українців вірять в чесні вибори [17]. Більше того, українське суспільство, на відміну від європейського, сприймає «брудні» методи боротьби політиків як норму. Політики *не відчують політичної відповідальності за свої дії* і тому продовжують грати в «брудні» ігри.

Завдяки роботі громадських і міжнародних спостерігачів на парламентських виборах в Україні, випадки «брудних» виборчих технологій отримували широкий розголос, що викликало реакцію Центральної виборчої комісії і Генеральної прокуратури.

якісного інформування [12].

Представники Європарламенту висловлюють сумніви в демократичності виборів і закликають владу виконувати свої зобов'язання перед Європейським Союзом. Це пов'язано не лише з порушеннями виборчого законодавства, але і з політично мотивованими вироками лідерів опозиції – Юлії Тимошенко і Юрія Луценка. Свій жаль з приводу того, що два відомі лідери опозиції не можуть взяти участь у виборах, висловив також Голова комітету із закордонних справ Європарламенту Елмар Брок, Генеральний секретар Ради Європи Торб'єрн Ягланд та інші євродепутати [18].

Європарламент відправить делегацію з 15 депутатів, які спостерігатимуть за виборами в Україні. Делегація Європарламенту стане частиною Міжнародної місії спостерігачів за виборами, яка включатиме також представників від Офісу демократичних інститутів і прав людини, Парламентської асамблеї Ради Європи, ОБСЄ і НАТО.

Гучні факти порушень в ході виборчої кампанії ставлять під сумнів легітимність виборів. Тому важливою є спільна робота українського і європейського громадянського суспільства з відстежування виконання українською владою зобов'язань перед Європейським Союзом. Багато залежить і від самого українського суспільства, адже саме воно повинно давити на владу для збереження демократії. Так вважає і екс-держсекретар США Кондоліза Райс:

«Я вірю у силу демократичних інститутів, але я також вірю у силу голосів людей. Весь світ дивиться на справу Тимошенко і на наступні парламентські вибори в наступному місяці» [19].

Джерела:

1. Магера: Главный риск фальсификаций - в участковых комиссиях // Лига. Новости, 12.09.2012. - <http://news.liga.net/interview/politics/729534-magera-glavnyy-risk-falsifikatsiy-v-uchastkovykh-komissiyakh.htm>
2. П'ятий звіт за результатами загальнонаціонального спостереження – парламентські вибори 2012, серпень 11- <http://opora.ua/news/2255-pjatyj-zvit-za-rezultatamy-zagalnonacionalnogo-sposterezhenja-parlamentski-vybory-2012-serpen>
3. Підкуп виборців – найнебезпечніше порушення – Комітет виборців України // Радио Свобода, 14.09.2012. - <http://www.radiosvoboda.org/content/article/24708423.html>
4. На заводе в Полтаве работников заставляют агитировать за ПР и Жеваго? // Украинская Правда, 14.09.2012. - <http://www.pravda.com.ua/rus/news/2012/09/14/6972709/>
5. Соціальні працівники працюють агітаторами ПР – ТВі - http://www.youtube.com/watch?v=skXvoxLPjY8&feature=player_embedded
6. Донецкий губернатор пиарит сына Азарова за деньги бюджета? // Новости Донбасса, 16.08.2012. - <http://novosti.dn.ua/details/185106/>
7. Жвания на велосипеде агитировал за себя и «Регионы» // Украинская Правда, 11.09.2012. - <http://www.pravda.com.ua/rus/news/2012/09/11/6972502/>
8. Округа Мельника и Луцкого прирастают "желающими" проголосовать // Украинская Правда, 12.09.2012. - <http://www.pravda.com.ua/rus/news/2012/09/12/6972592/>
9. Герега сгонит голосовать за себя 10 000 работников «Эпицентра» // Forbes Украина, 06.09.2012. - <http://forbes.ua/news/1337553-gerega-sgonit-golosovat-za-sebya-10-000-rabotnikov-epicentra>
10. Барометр свободы слова за серпень 2012 року // Институт массовой информации. - <http://imi.org.ua/content/barometr-svobodi-slova-za-serpen-2012-roku>
11. Спостерігачі на виборах заступилися за опозиційний телеканал ТВі // Зеркало Недели, 11.09.2012. - <http://news.dt.ua/POLITICS/sposterigachi-na-viborah-zastupilisya-za-opozitsiyniy-telekanal-tbi-108520.html>
12. Партия регионов доминирует в СМИ // Лига. Новости, 29.08.2012. - <http://news.liga.net/news/politics/722686-partiya-regionov-dominiruet-v-smi-ekspert.htm>
13. Наблюдатели: Кандидаты в депутаты активно используют админресурс // Украинская Правда, 11.09.2012. - <http://www.pravda.com.ua/rus/news/2012/09/11/6972479/>
14. Кличко жалуется, что регионалы уничтожают его билборды // Украинская Правда, 10.09.2012. - <http://www.pravda.com.ua/rus/news/2012/09/10/6972410/>
15. Страсти по зонтам "ПР" - Мариуполь 09.09.2012 // Видео YouTube, 10.09.2012. - http://www.youtube.com/watch?v=QuXLeronpyQ&feature=player_embedded
16. Регіонал вважає, що на користь людям можна трохи порушити законодавство // УНИАН, 04.09.2012. - <http://www.unian.ua/news/523227-regional-vvajaе-scho-na-korist-lyudyam-mojna-trohi-porushiti-zakonodavstvo.html>
17. Только 14% украинцев верят в честные выборы // Зеркало Недели, 12.09.2012. - http://news.zn.ua/POLITICS/tolko_14_ukraintsev_veryat_v_chestnye_vybory-108560.html
18. Европа намекнула, что не признает выборы в Украине // Глав-ред, 10.09.2012 // <http://glavred.info/archive/2012/09/10/145033-6.html>
19. Кондоліза Райс призвала українців давити на владу // Зеркало Недели, 14.09.2012. - <http://news.zn.ua/POLITICS/kondoliza-rays-prizvala-ukraintsev-davit-na-vlast-108730.html>

ВІДКРИТИЙ ДІАЛОГ

Фонд «Відкритий Діалог» створений людьми, які вважають європейські цінності – свободу особистості, права людини, демократію і самоврядування – не просто декларацією, а повсякденною реальністю, в якій може і повинна жити людина 21-го століття. Місія Фонду – ділитися польським досвідом трансформації та демократизації з нашими міжнародними партнерами, особливо східними (зокрема, з України, Російської Федерації і Центральної Азії). Ключові напрямки діяльності Фонду: захист прав людини, міжнародні відносини, підтримка і розвиток громадянського суспільства і освітніх програм. Наша мета – взаєморозуміння і довіра між ЄС і іншими країнами.

Сайт: www.odfoundation.eu

Адреса: 3 Maja Str. 18/4, 20-078 Lublin, Poland

Тел. / факс: + (48) 507 739 025

E-mail: odfoundation@odfoundation.eu